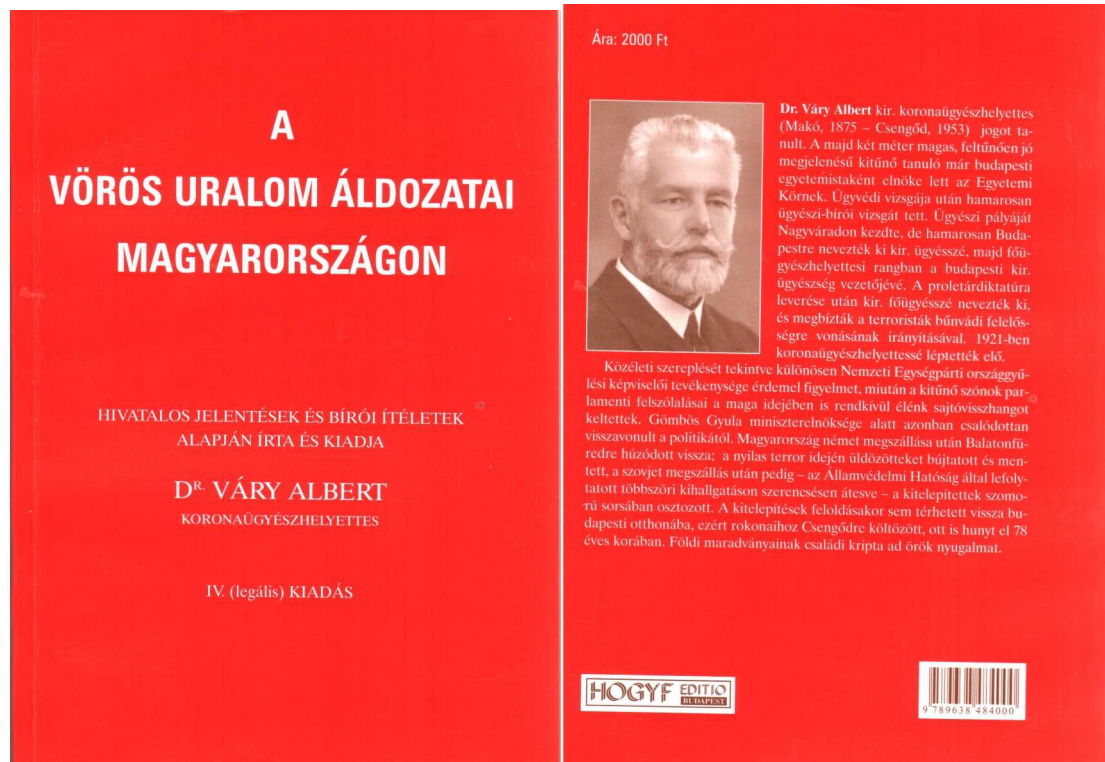

TRIANONI MOZAIK

Dr.Váry Albert könyve

Magyarok Vasárnapja

Szűcs László

Tavaszi

Édesanyám, született Szatmári Teréz, még a XIX. század utolsó éveiben nyitotta szíri szemét a szép, de borzasztóan terhes nagyvilágra, Körös-tárányban. Bartók Béla abban a faluban is gyűjtött gyöngyszem népdalokat. A leghíresebbet majdnem mindenki ismeri, akiben magyar lélek hervadozik. Bizony, mennyire igaz és kíméletlen egy egész életen át a mondandója: "Két út áll előttem, melyiken induljak ...". Túl sok, tudom én, de Ludwig von Beethoven "IX. Szimfóniájának" Schiller versére írt *Örömdíjához* mértem ezt a magyar népdalt. Hátba hirdette harsogón a világhírű zenei óriás a színtér örökéletű költő-honfitársa versét: "Alle Menschen werden Brüder ...". szépen hangzik, de egy másik értelmezésben. Elképzelhetem rossz lenne, már egyszer alaposan ráfizettünk a propagandára. "Sirokák sztrana maja radnja ...". Minden ember érzi, hogy kedves rokon. De én szeretem Beethovent, hozzánk tartozik: aki nálunk szerelmes lesz, az bizony rossz ember nem lehet. A vonaton, valahányszor elrobogok Martonvásár mellett, mindig kettőjükre gondolok: Brunszvik Terkére és a zene óriására.

Bihar megye hatalmas terület. A régi időkben Biharországnak nevezték. Mémorá volt a királya, a mondák szerint hatalmas úr. Határait hét vármegye szomszédolta: Hajdú vm., Szatmár vm., Szilág vm. Kolozs vm., Torda vm., Arad vm. és Békés vm. Tizenhét járása volt, hadi nem említem fel, hiszen én még tudom kívülről, tanulja meg más is. Többen éppúgy sorolnak, az öregek közt pedig nem volt kötelező tantárgy. A hét törpét a Hófehére meséből, megint mások a londoni 63 győztes magyar labdarúgókat, így: Grosics, Buzánszky, Lőrinc, Lantos, Bozsik, Zakariás, Czibor, Hidegkuti, Puskás, Kocsis, Budai. Még a hét vezér is fenn van a sikerlistán: Ámos, Előd, Ond, Kont, Tass, Huba, Tőthötm. Bizonytalan, ilyen az én széles nagy tudásom.

A kis község, Köröstárány, a Bihar havasok lábánál, a Fekete Körös partján található.

"Pesten, 1851-ben. Nyomatott Kozma Vazulnál, Magyarország Geográfiai Szótára, kiadja Fényes Elek." A két kötetes könyv IV. részében, a 181. oldalon ez áll az én falumról:

"Tárány magyar falu Bihar vármegyében, a Fekete-Körös kies völgyében, Belényeshez 1/2 mfd.-re 948 reform. lakossal és anyatepplommal. Urb. szántó 264, rét 142, szőlő 100, majorsági erdő 1203 hold. Földje termékeny, bora meglehetősen; körte, alma, különösen szilva nagy bőséggel, melyből a szorgalmas és jámbor lakosok nagy mennyiségben szoktak szeszt égetni. Vize a Fekete Körös és még egy patak. Bírja a váradi görög püspök."

Ma is, 2001 tavaszán, színtiszta magyarok járnak a templomba, művelik a földjüket, főzik a pálinkát.

Derék bátyám, a türelmesen ráfigyelő Szatmári Elemér, a falu református lelkésze mesélte el a felforgató falusiak találkozását. Jött a hír, két finánc szállt le a vonatról a belényesi állomáson. Körülbelül félóra járára innen. A tárányiak már tudták. A sürgönyhivatal sem mutat fel ilyen gyors teljesítményt. A Bunta réttől egészen le Alusziig, megtették dolgukat, a kiszegelt tárányai kapukat nyitva találták

az ellenőrök. Schol semmi jel, hogy erefele titkos szeszfőzés történe. Pedig igen serények benne.

Leszállt a szeles, piros alkonyat, jöttek ám a hívek: "Elemér tiszteltes úr, le szeretnénk menni a kertjébe!" Bőske néném, a nagytiszteltes asszony elképelve nézte a fejleményeket. A tárányiak, a pálinkafőző üsteiket a jó lelkipásztor kertjébe dobálták be. Biztosabb helyen lesznek ott, a fináncok oda már nem tolatkodnak be. Még az istentelen sem!

A vízimalom kereke már nem katlog, szétesett. A sofa be nem gyűlölő fájdalom élesen nyíllal a szívekben. Időnként, amikor az írópár előtt ülök, kipereg a szememből egy-egy könnyesepp, a göröngyös fájdalomtól.

1919. április tizenkilencedikén, huszadikán, huszonegyedikén hegyessípás, idegen katonák törtek be a faluba. Összesen három napig patogtak a fegyverek. Biztos, hogy volt valamiféle ellenállás. Dózsa György seregének fegyvereit kapták fel. Ásót, kapát, vasvillát, de akadt, aki a hosszúnyú fejszével tönköt hasított, s azzal harcolta meg az utca hosszát. A kiállítások veszedelmével sikítottak. Ott, ahol eddig több volt a jó a rosszról, Reggelente a Körösön túlról kiárukt a napfény a völgybe, házak fölött pirok és pelyhes verebek csipogtak eddig, de a hírtelenében a döbbenetes csönd terpeszkedett rá a gyászos történetekre. "Tipegő gyermek voltam én, de valami elmondhatatlan siketségre emlékszem. Édes szülém, Antal Erzsébet ki nem engedett a házból. Suttogták, mint vihartól a fák, fekdtek a templom előtt a halottak, egymáson. A három napon át nyolcvan-kilenc ismert áldozat!"

Temető kapuja sarkig ki van táva

Temető kapuja
Sarkig ki van táva,
Arta járnak
A tárányai lányok,
Rólam szedik a virágot.

Szedjétek le a lányok
Rólam a virágot,
Csak ezt az egy
Piros haszarószát
Rólam le ne szakítsátok.

Ha leszakítjátok,
El ne hervasszátok,
Tűzzétek a
Sírom tetejébe,
Lányok, az agyagos földbe.

A temető a Nagy utca mögötti dombon található. A házak fölött felérlenek a sírkövek. Innen elragadó kilátás nyílik a Körös völgyére, pedig a széllel lejtőkön szorító fájdalom virágjai nyílnak.

A tömegsírokban elkaptak áldozatok földi maradványait mikor és hogyan hozták fel ide a nyugalomba, arról senki nem beszél. Nem titok. Ez a mélységes csend szentsége! A távolból felszókázó havasok ünnepi himnusza.

A végtisztességet megadták a túlélők.

Csak az évszámokat kellett kivésni. Megparancsolták a nyugtalanok. A Körös fölött függőhídon megyünk át Nyégerfalvára. A sodrás irányában, százszázötven méternyire áll a magányos fűz. Öreg fa, tavaszi áradáskor deréckig vízben. Tanúja lehetett temérdek eseménynek. A fűz tövében történtek a véres tragédiák.

Bús vagyok én, mindig is az leszek ...

Bús vagyok én, mindig is az leszek,
Nincs már nekem többé kit kéresek.
Bús könnyeim két orcámra hullnak,
Vég napjaim, de hamar elmúltak.

A Fekete-Körös-völgyi falvak mind léteztek a tatárjárás előtt. Jákó Zsigmond szerint a felsővölgyi magyar falvak - keletkezési idejüket tekintve - két csoportra oszthatók. Elsődleges telepnek tekinthetjük Tárány, Fenest, Belényest, Solymost, Remetét, amelyek a XI-XII. században keletkeztek. Kirajzásnak tekintetjük Újlakat, Sonkolyost, Jánosfalvát és Nyégerfalvát.

A tatárók 1241-ben - Rogerius, váradi kanonok leírása szerint - óriási pusztítást és földökést vittek véghez Bihar területén. Váradot teljesen elpusztították, de a

Fekete-Körös völgyében, az erdősegek mélyén meghúzódo falvak túléltek a rettenetes időt.

Ropogtak a puskák a köves parton. Gáspár mesélte, az öregek úgy tudják, szőnyegbe csavarták az áldozatokat. Mikó Feri apja elszotgta: egy fűzfavesszőt szűrt le oda egy könnyes szemű falusi.

A Trianon-albumban mindezeket foglaltam össze, eredeti dokumentumokkal, sok-sok korabeli fényképpel, hiszen összegyűjtöttük mi feleségemmel a még feltalálható fájdalmas könyveket.

Mikló Feri a Securitate őrnagyaként szolgált: "Tárányból és a többi falvakból beszédtek az egykori halotti anyakönyveket. Váradon a vár kazamatáiban őrizték ..."

Azért csak előkerültek a lemezárólatok pontos adatai!

KÖRÖSTÁRKÁNY - 1919. április 19.

G. Antal Péter	60 éves	ifj. Halász Péter	7 éves
G. Antal Péter	44 éves	Halász Sámuel	62 éves
Antal Katalin	40 éves	B. Halász Katalin	55 éves
ösv. Antal János	45 éves	Illés Péter	79 éves
Antal Ferenc	48 éves	id. Illés Péter	83 éves
Antal Ferenc	43 éves	ösv. Izsák Mihály	56 éves
K. Antal Mihály	59 éves	Kovács Péter	44 éves
ösv. Antal István	49 éves	Kovács Péter	32 éves
P. Antal László	40 éves	ösv. Kovács Mihály	61 éves
Antal Mihály	60 éves	id. Lőrincz János	73 éves
ösv. Benedek Mária	80 éves	Gy. Mikló Ferenc	64 éves
P. Benedek János	43 éves	T. Mikló József	38 éves
P. Benedek Péter	47 éves	F. Mikló Sándor	45 éves
P. Benedek Ferenc	42 éves	ösv. Mikló Ferenc	60 éves
Benedek Mihály	75 éves	Miklós Katalin	26 éves
Benedek Ferenc	48 éves	Mikló Katalin	20 éves
P. Benedek Mihály	53 éves	G. Mikló Mihály	49 éves
ösv. Balla Ferenc	80 éves	Mikló Zsuzsanna	60 éves
ifj. Balla Ferenc	28 éves	Dőd Mikló Mihály	60 éves
Benedek Mihály	68 éves	Mikló Julianna	50 éves
Benedek Mária	39 éves	II. Mikló Ferenc	45 éves
Puttya Bunta János	49 éves	Mikló István	44 éves
Csapó Julianna	22 éves	Nagy Mihály	65 éves
Erdei Ferenc	58 éves	Oláh Ferenc	68 éves
ifj. Erdei Ferenc	24 éves	ifj. Oláh Ferenc	38 éves
Erdei Mihály	53 éves	Oláh Ferenc	43 éves
Erdei Ferenc	59 éves	Oláh József	32 éves
Erdei Zsuzsanna	63 éves	Oláh Erzsébet	49 éves
M. Erdei Ferenc	64 éves	J. Oláh Ferenc	54 éves
G (bíró) Fenesi Ferenc	47 éves	Oláh Ferenc	23 éves
ösv. Gáspár Ferenc	63 éves	Papp Sándor	24 éves
M. Gábor Péter	46 éves	Papp Mihály	41 éves
Gyulai Péter	48 éves	Sebestyén Julianna	67 éves
Gyulai Ferenc	48 éves	Stoizinger Sándor	47 éves
Gyulai Katalin	50 éves	Szatmári Mihály	64 éves
Gyulai István	38 éves	Szatmári Erzsébet	24 éves
Gyulai László	37 éves	Szatmári Erzsébet	53 éves
Gyulai Gábor	63 éves	Szatmári János	71 éves
Gyulai Péter	35 éves	Szatmári János	60 éves
Gyulai Ferenc	48 éves	Cs. Szatmári Péter	64 éves
B. Gyulai Ferenc	42 éves	Szatmári Sándor	51 éves
Halász Péter	58 éves	ifj. Szatmári Ferenc	19 éves
		M. Szatmári János	64 éves
		Zsupos Gábor	46 éves

Rendeljen Wass Albert "ÉLETMŰ" sorozatából!

Ember az országút szélén	15 USD
Valaki tévedett	15 USD
Elvész a nyom	25 USD
Csaba	20 USD
Átkorsori kísértetek	22 USD
Magukrahagyottak	18 USD

Ha három, vagy ennél több könyv rendelése esetén
20 % kedvezményt adunk!

Rendelés: a Magyarok Vasárnapja kaliforniai címén.

Szűcs László /1934-2008/: **T A V A S Z**

Édesanyám: született Szatmári Teréz még a XIX. Század utolsó éveiben nyitotta sírós szemét a szép, de borzasztóan terhes nagyvilágra, **KÖRÖSTÁRKÁNYRA**.

Bartók Béla abban a faluban is gyűjtött gyöngyszem népdalokat. A leghíresebbet majdnem mindenki ismeri, akiben magyar lélek hervadozik. Bizony mennyire igaz és kíméletlen egy egész életen át a mondandója: „*két út áll előttem, melyiken induljak...*” Túlzok, tudom én, de Ludwig von Beethoven Schiller versére írt „*Örömóda*”-jához mérem ezt a népdalt. Hiába hirdette harsogón a világhírű zeneóriás, a szintén örökéletű honfitársa versét: „*Alle Menchen werden Brüder...*” szépen hangzik, de másik értelmezésben. Elképesztően rossz lenne, már egyszer alaposan ráfizettünk a propagandára.” *Sírok sztrana maja radnaja...* Minden ember érzi, hogy kedves rokon, de én szeretem Beethovent, hozzánk tartozik: aki nálunk szerelmes lesz, rossz ember nem lehet. A vonaton, ahányszor elrobogok Martonvásár mellett, mindig kettőjükre gondolok: *Brunszvik Terikére* és a zene óriására.

Bihar megye óriás terület. A régi időkben Biharországnak nevezték. Ménrót volt a királya, a mondák szerint hatalmas úr. Határait hét vármegye szomszédolta: Hajdu-, Szatmár -, Szilágy -, Kolozs -, Torda -, Arad – és Békés vármegye. Tizenhét járása volt, hadd ne említsem fel, hiszen én még tudom kívülről, tanulja meg más is. Többen éppúgy sorolnak, az öregek közt, az öregek közt pedig nem volt kötelező tantárgy. A hét törpét a Hófehérke meséből, , megint mások a londoni győztes 6:3 labdarugók nevét, így: Grosics, Buzánszky, Lóránt, Lantos, Bozsik, Zakariás, Czibor, Hidegkúti, Puskás, Kocsis, Budai. Még a hétvezér is fent van a sikerlistán: Álmos, Előd, Ond, Kont, Tas, Huba, Tőhötöm. Bizonyíthatom, ilyen az én széles nagy tudásom.

A kis község, KÖRÖSTÁRKÁNY a Bihari havasok lábánál, a Fekete Kőrös partján található. „Pesten 1851-ben nyomtatott Kozma Vazulnál, Magyarország Geográfiai szótára, kiadja: Fényes Elek: A kétkötetes könyv IV. részébe, a 181. oldalon ez áll az én falumról:

„*Tárkány magyar falu Bihar vármegyében, a Fekete-Kőrös kies völgyében, Belényeshez ½ mfd-re, 948 református lakossal és anyateplommal. Urb. Szántó264. rét 142, szőlő 100, majorsági erdő 1203 hold. Földje termékeny, bora meglehetősen, körte, alma, szilva különösen nagy bőséggel , melyből a szorgalmas és jámbor lakosok nagy mennyiségben szoktak szeszt égetni. Vize a Fekete Kőrös és még egy patak. Bírja a váradi görög püspök.*”

Ma is 2001 tavaszán szintisza magyarok járnak a templomba, művelik a földjüket, főzik a pálinkát.

Derék bátyám a türelmesen rám figyelő *Szatmári Elemér* , a falu református lelkésze mesélte el a furfangos falusiak találékonyságát. Jött a hír, két finác szállt le a vonatról a belényesi állomáson. Körülbelül félórarárásra innen. A Tárkányiak már tudták. A sürgönyhivatal sem mutat fel ilyen gyors teljesítményt. A Bunta réttől, egészen le Alusziig megtették a dolgukat, A kiszegelt tárkányi kapukat nyitva találták az ellenőrök. Sehol, semmi jel, hogy errefele titkos szeszfőzés történne. Pedig igen serények benne.

Leszállt a széles piros alkonyat, jöttek ám a hívek: „Elemér tiszteletes úr, le szetnénk menni a kertjébe.” Böske néném, a nagytiszteletes asszony elképedve nézte a fejleményeket. A tárkányiak a pálinkafőző üstjeiket a jó lelkipásztor kertjébe dobálták be. Biztosabb helyen lesznek ott, a finácok oda már nem tolakodnak be. Még az istentelen sem.

A vízimalom kereke már nem kattog, szétesett. A soha be nem gyógyuló seb élesen nyíllal a szívekben. Időnként, amikor az írógép előtt ülök, kipereg a szememből egy-egy könnycsepp, a göröngyös fájdalomtól.

1919. április tizenkilencedikén, huszadikán és huszonegyedikén hegyes sipkás, idegen katonák törtek be a faluba. Összesen három napig pattogtak a fegyverek. Biztos, hogy volt valamiféle ellenállás,. Dózsa György seregeinek fegyvereit kapták fel. Ásót, kapát, vasvillát, de voltak olyanok, akik a hosszúnyelű fejszével tönköt hasítottak és harcolták meg az utca hosszát.

Reggelente a Körösön túlról kitárult a napfény a völgybe, házak fölött pirókok és pelyhes verebek csipogtak eddig, de hirtelenében a döbbenetes csend terpeszkedett rá a gyászos történetekre. „*Tipegő gyermek voltam én, de valami elmondhatatlan süketségre emlékszem. Édes szülém Antal Erzsébet ki nem engedett a házból. Suttogták, mint vihartól a fák, feküdtek a templom előtt a halottak, egymáson. A három napon át a nyolcvankilenc áldozat.*”

Temető kapuja sarkig ki van tárva

Temető kapuja sarkig ki van tárva

Arra járnak a tárkányi lányok

Rólam szedik a virágot

Szedjétek le lányok rólam a virágot

Csak ezt az egy piros bazsarózsát

Rólam ne szakítsátok.

Ha leszakítjátok, el ne hervasszátok,

Tűzzétek a sírom tetejébe, lányok

Az agyagos földbe.

A temető a Nagy utca mögötti dombon található. A házak fölött fehérlenek a fehér síkövek. Innen elragadó kilátás nyílik a körös völgyére, pedig a szelíd lejtőkön szorító fájdalom virágjai nyílnak.

A tömegsírokban elkapart áldozatok földi maradványait mikor és hogyan hozták fel ide a nyugalomba, arról senki nem beszél. Nem titok. Ez a mélységes csend szentsége. A távolból felszikkasztó havasok ünnepi himnusza.

A végtisztességet megadták a túlélők.

Csak az évszámokat kellett kivésni. Megparancsolták a nyugtalanok.

A Körös fölött függőhídon megyünk át Négerfalvára. A sodrás irányában száz-százötven méternyire áll a magányos fűz. Öreg fa, tavaszi áradáskor derékig a vízben. Tanúja lehetett temérdek eseménynek. A fűz tövében történtek a véres tragédiák.

Bús vagyok én, mindig is az leszek...

Bús vagyok én, mindig is az leszek,

Nincs már nékem többé, kit keressek,

Bús könnyeim két orcámra hullnak,

Víg napjaim, de hamar elmúltak.

...

A Fekete Körös menti falvak mind léteztek a Tatárjárás előtt. Jákó Zsigmond szerint a felsővölgyi magyar falvak – keletkezésüket tekintve – két csoportra oszthatók. Elsődleges

településnek tekintjük Tárkányt, Fenest, Belényest, Solymost, Remetét, amelyek a XI-XII. században keletkeztek. Kirajzásnak tekinthetjük Újlakot, Sonkolyost, Jánosfalvát és Négerfalvát.

A tatárok 1241-ben Rogerius váradi kanonok leírása szerint óriási pusztítást, öldöklést vittek véghez Bihar területén. Váradot teljesen elpusztították, de a Fekete-Körös völgyében az erdőségek mélyén meghúzódó falvak túléltek a rettenetes időt.

Ropogtak a puskák a köves parton. Gáspár mesélte: Az öregek úgy tudják, szőnyegbe csavarták az áldozatokat. *Miklő Feri* apja elstutogta: egy fűzfavesszőt szúrt le oda egy könnyeszzerű falusi.

A Trianon albumban mindezeket foglaltam össze, eredeti dokumentumokkal, sok-sok korabeli fényképpel, hiszen összegyűjtöttük mi feleségemmel a még feltalálható fájdalmas könnyeket.

Miklő Feri a Securitate őrnagyaként szolgált: "Tárkányból és a többi falvakból beszédtek az egykori halotti anyakönyveket. Váradon a vár kazamatáiban őrizték..."

Azért csak előkerültek a lemezáróltak pontos adatai!

G. Antal Péter	60 éves	ifj. Halász Péter	7 éves
G. Antal Péter	44 éves	Halász Sámuel	62 éves
Antal Katalin	40 éves	B. Halász Katalin	55 éves
Özv. Antal János	45 éves	Illés Péter	79 éves
Antal Ferenc	48 éves	id. Illés Péter	83 éves
K. Antal Mihály	59 éves	özv. Izsák Mihály	56 éves
Özv. Antal István	49 éves	Kovács Péter	44 éves
P. Antal László	40 éves	Kovács Péter	32 éves
Antal Mihály	60 éves	id. Lőrincz János	73 éves
Özv. Benedek Mária	80 éves	Gy. Mikló Ferenc	64 éves
P. Benedek János	43 éves	T. Mikló József	38 éves
P. Benedek Péter	47 éves	T. Mikló Sándor	45 éves
P. Benedek Ferenc	42 éves	F. Mikló Sándor	45 éves
Benedek Mihály	75 éves	özv. Mikló Ferenc	60 éves
Benedek Ferenc	48 éves	Miklós Katalin	26 éves
P. Benedek Mihály	53 éves	G. Mikló Mihály	49 éves
Özv. Balla Ferenc	80 éves	Mikló Zsuzsanna	60 éves
Benedek Mihály	68 éves	Dödő Mikló Mihály	60 éves
Benedek Mária	39 éves	Mikló Julianna	50 éves
Puttya Bunta János	49 éves	H. Mikló Ferenc	45 éves
Csapó Julianna	22 éves	Nagy Mihály	65 éves
Erdei Ferenc	58 éves	Oláh Ferenc	68 éves
Ifj. Erdi Ferenc	24 éves	ifj. Oláh Ferenc	38 éves
Erdei Mihály	53 éves	Oláh Ferenc	43 éves
Erdei Ferenc	59 éves	Oláh József	32 éves
Erdei Zsuzsanna	63 éves	Oláh Erzsébet	49 éves
M. Erdi Ferenc	64 éves	J. Oláh Ferenc	64 éves
G./biró/Fencsi Ferenc	47 éves	Oláh Ferenc	23 éves
Istók Gáspár Ferenc	63 éves	Papp Sándor	24 éves
M. Gábor Péter	46 éves	Papp Mihály	41 éves
Gyulai Péter	48 éves	Sebestyén Julianna	67 éves
Gyulai Ferenc	48 éves	Stozinger Sándor	47 éves
Gyulai Katalin	50 éves	Szatmári Mihály	64 éves

Gyulai István	38 éves
Gyulai László	37 éves
Gyulai Gábor	63 éves
Gyulai Péter	35 éves
Gyulai Ferenc	48 éves
B. Gyulai Ferenc	42 éves
Halász Péter	58 éves

Szatmári Erzsébet	24 éves
Szatmári Erzsébet	53 éves
Szatmári János	71 éves
Szatmári János	60 éves
Cs. Szatmári Péter	64 éves
Szatmári Sándor	51 éves
íjf. Szatmári Ferenc	19 éves
M. Szatmári János	64 éves
Zsupos Gábor	46 éves